

dan Ret, og Godseieren ikke berettiget til at lade ham fraskrive sig den. Nu har man sagt: „Men Overretsdommen af 1859“; dertil har jeg allerede tidligere givet Svar. Ja, desværre har ganske vist en stor Mængde af vore Medborgere troet, at Sagen dermed var klar og afgjort. Men som det er sagt af den ærede Retsfører, hvorledes Udfaldet vilde stille sig ved Høiesteret, og naar nu de Dplysninger, som Udvalget har bragt tilstede, blive forelagte Høiesteret, det kan man ikke vide, men man maa ikke troe, at, fordi en Overretsdom for nogle Aar siden har udtalt sig saaledes, Høiesteret da skulde føle sig bunden. Det vilde ikke være første Gang, at Høiesteret kom til en Fortolkning af gamle Love, som Theori og Praxis selv i en Række af Aar havde misforstaaet, men som nu, naar Archiverne aabne deres Helligdomme, vise sig i rette Lys. Det har været Tilfældet for et Par Aar siden ved Afgjørelsen af Indholdet af en gammel Resolution af 8de Marts 1805, hvis bogstavelige Indhold syntes at medføre, at, naar en Mand, der havde Gods her og i Hertugdømmerne, afgik ved Døden, skulde der finde et dobbelt Skiftehold Sted. Saaledes havde alle vore Retslærde forstaaet dens Indhold, men da Sagen kom til Høiesteret, og man havde været saa heldig af Archiverne at bringe tilstede Dplysninger om og Anledningen til denne Resolution, saa blev det modsatte Resultat statueret, og det udtaltes udtrykkelig i Høiesteretsdommen, at disse nye Dplysninger havde klaret den gamle Lovbestemmelses sande Indhold. — Jeg udgiver naturligvis ikke den Anskuelse, som jeg har tilladt mig at udvikle, for den ene salsgjørende, den absolut rigtige. — det skal ikke falde mig ind — men jeg troer dog, at jeg ikke er bleven staaende ved blotte Paastande, at det dog er lykkedes mig at fremsføre Grunde for min Anskuelse. Men, siger man nu, naar virkelig Godseieren er saaledes bunden, hvor kunde det da falde Lovgiveren ind at fremstille denne nye Form for Fæsteforholdet som en Belønning, som en Præmie, der skulde hydes Godseieren, naar han vilde belofte Bøndergodsets Udskiftning. Jeg svarer dertil: Det er atter blot at see paa Sagen med Nutidens

Dine; i den Grad have Billighed og Humaniteten gjort Fremskridt i vort Samfund, at man nu sees saaledes paa det sædvanlige Livsfæste og de gamle Love af 8de Juni 1787, og af 25de Marts 1791. Man sees i den derved stedfundne Ordning af Fæsteforholdet ikke længer et Indgreb i Eiendomsretten, ikke voldsom Tvang og Forurettelse. Men det høie Thing vil vide, at saaledes saa Godseierne ikke paa Sagen i 1790 og 91, da rasede Proprietærfejden; da blev der indgivet Andragender til Kongen mod Neventlow og Colbjørnsen som dem, der havde nedbrudt Eiendomsretten i Danmark, og en stor Deel af hiin Tids Godseiere gjorde, hvad naturligvis ikke vilde falde Nutidens Godseiere ind, de søgte at omgaae hine Love, og det gjorde de netop ved at tilkøbe Fæsteforholdet Formen af Forpagningscontracter. Neventlow kunde derfor med Føie troe, at det, at han gav Godseierstanden lovlig Berettigelse til at gjøre det, de hidtil ad en Omvei havde søgt at opnaae, virkelig var et Gode; men jeg er tilbøielig til at troe, at Neventlow i Virkeligheden har troet at give Godseierne en virkelig, en materiel Fordeel. Han havde været i det Land, der staaer høiest i Agerdyrkning, og havde der gjort Bekjendtskab med de langvarige Forpagningsforhold. Han ansaae denne Form for Bøndergodsets Benyttelse som fordeelig baade for Bønde og Godseier, og det var denne hans Betragtning, som han meente, at dog maaskee en og anden Godseier kunde dele. Og jeg troer, at, vil man sige, at der er en Tvang i dette Forhold, saa er der dog tilvisse ikke samme Tvang som i Fæsteforholdet. At Neventlow maatte have været Frygt for, at Forpagningscontracterne skulde blive Gjenstand for Speculation og blive et Børspapir, dertil troer jeg, at han var en altfor god Finantsmand. Han vidste ganske bestemt, at Documenter, der vel give Rettigheder, men kun mod Dplyldelse af særlige Forpligtelser, ikke egne sig til at være Gjenstand for Omsetninger paa Børsen. Saadanne vil Ingen have. Ret, man vil have Papirer, som give en klar, eensidig Ret mod Udstederen. Til Speculation ville saadanne Forpagningscontracter aldrig due, og dertil elsker ogsaa den danske Bønde